

Nocturnitat i traïdoria

Pep Martínez

Professor de l'IES Enric Valor · Pego

La finalitat de l'enllumenat públic és protegir persones i béns, tant d'accidents fortuïts com d'actes vandàlics o violents. Tanmateix, la creença que la foscor afavoreix la realització d'actes delictius¹ no és unànimement compartida. Així, alguns han apuntat que el fet que durant el dia es cometin més actes delictius que no de nit indicaria que una major il·luminació no implica una major seguretat. La conclusió, però, convé que siga matisada, atés el fet generalitzable que els carrers són de bon tros més transitats de matí que no de nit.

Un estudi que se sol citar a l'hora de qüestionar la creença que els comportaments incívics tenen lloc en major mesura en condicions de baixa il·luminació és el que es realitzà en el comtat anglès d'Essex entre l'abril de 2006 i el maig de 2008. Per tal de reduir el consum energètic, les autoritats d'Essex decidiren apagar completament l'enllumenat públic entre la mitjanit i les 5.30 h del matí. Una conclusió col·lateral de l'estudi fou la constatació d'una reducció dràstica del nombre de crims ocorreguts. Tanmateix, l'informe elaborat res no deia sobre si l'activitat nocturna dels ciutadans d'Essex canvià com a conseqüència de l'apagada, o sobre mesures de seguretat extra que s'hi pogueren haver adoptat.

Altres estudis, per contra, mostren que l'obscuritat pot afavorir un comportament deshonest per part dels ciutadans. El 2010, **Chen-Bo Zhong** i **Vanessa B. Bhons**, professors de la Universitat de Toronto, i **Francesca Gino**, de la Universitat de Carolina del Nord, publicaren un treball en *Psychological Science* on mostraven els resultats obtinguts en plantejar la realització d'unes mateixes activitats a persones en condicions d'il·luminació diferents.

En un dels experiments, als participants se'ls donava 2 dòlars pel fet de presentar-se voluntaris, però tenien la possibilitat de guanyar 10 \$ més. Aleatòriament, la meitat dels participants realitzaren la prova en una habitació enfosquida, i l'altra meitat la realitzaren en una habitació ben il·luminada. Tot i que en la habitació enfosquida la visió era més dèbil, en les dues habitacions els participants es veien entre ells. Tots reberen 10 \$ (nou bitllets d'1 \$ i quatre quarts de dòlar), un sobre buit i dos fulls. Un dels fulls contenia 20 matrius, cadascuna de les quals constava de 12 números de tres dígit (per exemple, 4,78). Els participants havien d'assenyalar els números de cada matriu que sumaven 10. El nombre total d'encerts l'havien d'apuntar en l'altre full. En la

part posterior d'aquest full s'indicaven les instruccions per a la realització de la tasca i, a tall d'exemple, s'hi mostrava com resoldre l'activitat sobre una matriu concreta (distinta de les que havien de resoldre).

Per cada parell de números correctament identificats mantindrien 0,50 \$ dels 10 \$ que havien rebut. Acabada la prova, havien d'introduir en el sobre la quantitat de diners sobrant i el full amb el resultat obtingut. El full de les matrius l'havien de deixar en una capsa situada a l'altra punta de la sala. En els cinc minuts que se'ls concedia era impossible resoldre completament la tasca demandada (la mitjana d'encerts esperada era de 7 sobre 20). Aparentment, no hi havia manera de relacionar el full de les matrius amb el sobre amb els diners i el full amb el resultat declarat: la prova semblava anònima. Per tant, els participants tenien la possibilitat de declarar un rendiment superior al realitzat i quedar-se amb més diners.

Excepte un número, tots els participants reberen les mateixes matrius. Aquest número, que era diferent per a cada participant, s'usava en l'exemple de la fulla d'instruccions, i permetia als dissenyadors de la prova relacionar el full de les matrius, el full que arrebegava les respostes correctament resoltes, amb el resultat declarat.

En comparar els resultats obtinguts, no es trobaren diferències significatives entre els encerts d'ambdós grups (una mitjana de 7,26 els de la sala ben il·luminada contra 6,95 dels de la sala enfosquida), però sí que se'n detectà entre els encerts declarats en les dues sales. Mentre la mitjana d'encerts declarats pels participants en la sala ben il·luminada fou de 7,8, la mitjana declarada pels de la sala fosca fou d'11,5. Si en el cas de la sala ben il·luminada un 24% dels participants exageraven els resultats, en el cas de la sala enfosquida feia el mateix un 60%.

En els altres experiments s'obtenien resultats que apunten en la mateixa direcció, cosa que portava els autors a afirmar que la foscor pot tenir conseqüències potencialment nocives quant al comportament ètic de les persones.

1. L'anterior *Codi Penal* espanyol (Art.10) considerava la nocturnitat («de noche») una circumstància agreujant de la pena. En l'actual, ha desaparegut l'expressió. Així, l'article 22.2 del *Codi* vigent disposa que: «Son circunstancias agravantes: Ejecutar el hecho aprovechando las circunstancias de lugar, tiempo o auxilio de otras personas que debiliten la defensa del ofendido o faciliten la impunidad del delincuente».